

Ömer Dalkıran
odalkiran@kastamonu.edu.tr

Türk Z Kuşağının Bilgi Davranışları

ÜNAK 2018 "Yeni Nesil Kullanıcılar, Değişen Kütüphaneler"
4-6 Ekim 2018, Marmara Üniversitesi, İstanbul

Bilinmesi gerekenler

- ⦿ Z kuşağı: Gerçek mi, efsane mi?
 - Kuşak tanımlamaları her ülke için geçerli mi?
 - Alanımız için önemli olan ne?
- ⦿ Bilgi davranışı araştırmaları neden önemli?
- ⦿ Z kuşağının bilgi davranışları neden önemli?
- ⦿ Z kuşağının bilgi davranışları nelerdir?

Amaç, kapsam ve yöntem

- ⦿ **Amaç:** Ulusal literatürde yer alan çalışmalara dayalı olarak Türkiye’de Z kuşağının bilgi davranışı özelliklerini belirlemek
- ⦿ **Kapsam:** 2013 -2018 yılları arası Türkçe makaleler ve tezler
- ⦿ **Yöntem:** Nitel yöntem, doküman analizi tekniği, kolayda örnekleme
 - ULAKBİM Ulusal Veri Tabanları, YÖK Tez Merkezi ve Google Scholar gibi veri tabanları uygun anahtar kelimelerle tarandı
 - Çocuk, ergen, genç ve öğrencilerin bilgi davranışlarıyla ilgili belirli sayıda araştırma incelendi
 - Öne çıkan bulgular derlendi

Çeşitli Araştırma Bulgularından Derlemeler

Türk Z Kuşaağının Bilgi Davranışları

Sıra	Çalışma başlığı	Yazarlar/lar	Yayın yılı
1	Ağ kuşağının Bilgi Davranışları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme	Dalkıran	2018
2	Dijital yerliler ve bilgi kaynakları	Yalçın	2017
3	Z Kuşağındaki Öğrencilerin İnternete İlişkin Algılarının Belirlenmesi: Bir Metafor Çalışması	Süer, Sezgin ve Behçet	2017
4	Üniversite Öğrencilerinin Web Ortamında Bilgi Arama ve Yorumlama Stratejileri İle Epistemolojik İnançları Arasındaki İlişki	İra ve Geçer	2017
5	Gençlerin Bilişim Teknolojilerini Kullanım Yetenekleri ve E-Güvenlik Yaklaşımlarına Dair Bir Araştırma	Baran ve Erdem	2017
6	İnternet Ortamında Öğrencilerin Bilgi Arama Biçimleri: Stratejiler, Tarzlar, Tutumlar, Gözlemler Ve Sorunlarla İlgili Bir Değerlendirme	Çelen ve Seferoğlu	2017
7	Ortaöğretim Öğrencilerinin Bilgiye Ulaşma Tercihlerine Yönelik Görüşleri (Sakarya Cemil Meriç Sosyal Bilimler Lisesi Örneği)	Okur ve Demirdöven	2017
8	Y Kuşağı Hemşirelik Öğrencileri İçin Mobil Telefonun Anlamı: Nitel Bir Araştırma	Bilgiç, Özcanan ve Altay	2017
9	Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Bilgi Arama Süreci Deneyimleri: Kavram Yanılgıları	Çakmak ve Baysen	2017
10	Çocukların Sosyal Ağlarda Kişisel Bilgi Paylaşım Eğilimleri	Çağiltay, İslim, Kaşıkçı, Kurşun ve Karakuş Yılmaz	2017
11	Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanım Biçimleri: Riskli Davranışlar ve Fırsatlar	Gökçearslan ve Seferoğlu	2016

Sıra	Çalışma başlığı	Yazarlar/lar	Yayın yılı
12	Ortaöğretim Öğrencilerinin Mobil Cihaz Kullanım Alışkanlıkları ve Mobil Öğrenme Araçlarını Kullanma Öz-Yeterlik İnançlarının İncelenmesi: İzmir Karabağlar Örneği	Şener	2016
13	Ortaokul Öğrencilerine Bilgi Arama ve Bilimsel İletişim Becerilerinin Kazandırılması Üzerine Bir Çalışma	Çetin ve Akkoyunlu	2016
14	Üniversite Öğrencilerinin Web Ortamında Bilgi Arama-Yorumlama Stratejilerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi	Geçer ve İra	2015
15	İstanbul Üniversitesi Bilgi Ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Kuhlthau Modeli'ne Göre Bilgi Arama Davranışları: Etnografik Bir İnceleme	İlhan	2014
16	Sosyal Ağlar Ve Bilgi Hizmetleri: Ağ Kuşağının Kütüphanelerden Beklentileri	Yalçın	2014
17	Türkiye ve Avrupa'daki Çocukların İnternet Alışkanlıkları ve Güvenli İnternet Kullanımı	Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, Kurşun ve Ogan	2014
18	İnternet Üzerinden Bilgi Arama Davranışlarının Analizi	Sabır	2014
19	Müptelalardan Mesafelilere Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcısı Gençler: Kullanma Motivasyonları ve Davranışları Açısından Profilleri	Özata, Kılıçer ve Ağlargöz	2014
20	Çocukların Bilgi Arama Davranışlarının Analizi Ve Çocuklara Yönelik Elektronik Bilgi Kaynakları İçeren Bir Veritabanı Tasarımı	Karatay Ateş	2013
21	Dijital Yerli Çocukların ve Dijital Göçmen Ebeveynlerinin İnternet Bağımlılığına İlişkin Algılarının Karşılaştırılması	Eşgi	2013

Üniversite öğrencileri

(Dalkıran, 2018)

- Bilgi ihtiyacında öncelikle Internet'e yöneliyorlar (%69).
- Bilgi aramaya Google vb. arama motorlarıyla başlanıyor (%95)
- Eşzamanlı birden çok kaynaktan arama (%95)
- Gündem Internet'ten takip ediliyor (%79).
- Arama sonuç ekranında sadece ilk sayfada yer alan sonuçlara bakanlar (%29)
- Internet olmazsa hiçbir şekilde bilgiye erişemeyeceğini düşünenler %42.
- Internet'ten bilgi bulmanın kolay olduğunu düşünüyor (%80)
- Bilgiyi değerlendirmek için başlık, içindekiler, özet gibi ipuçlarına bakarak karar veriliyor (%86)

- Bilgisayar ve Internet kullanmaktan zevk alıyorlar (%75)
- Internet'ten bilgi bulmak eğlenceli geliyor (%75)
- Her an Internet'e bağılı olmazsa rahatsızlık duyduklarını belirtenler %33 (Internet bağımlılığı riski)
- Basılı kaynak ve kütüphane kullanımı Internet kullanımına göre maliyetli bulunuyor (%66)
- Kütüphaneden erişilen bilgiler arama motorundan erişilenlere göre daha güvenilir bulunuyor (%74)
- Kütüphane kaynaklarına Google vb. arama motorlarından erişim isteniyor (%84)
- Telif hakları/intihal konusunda bilgi düzeyleri yetersiz.

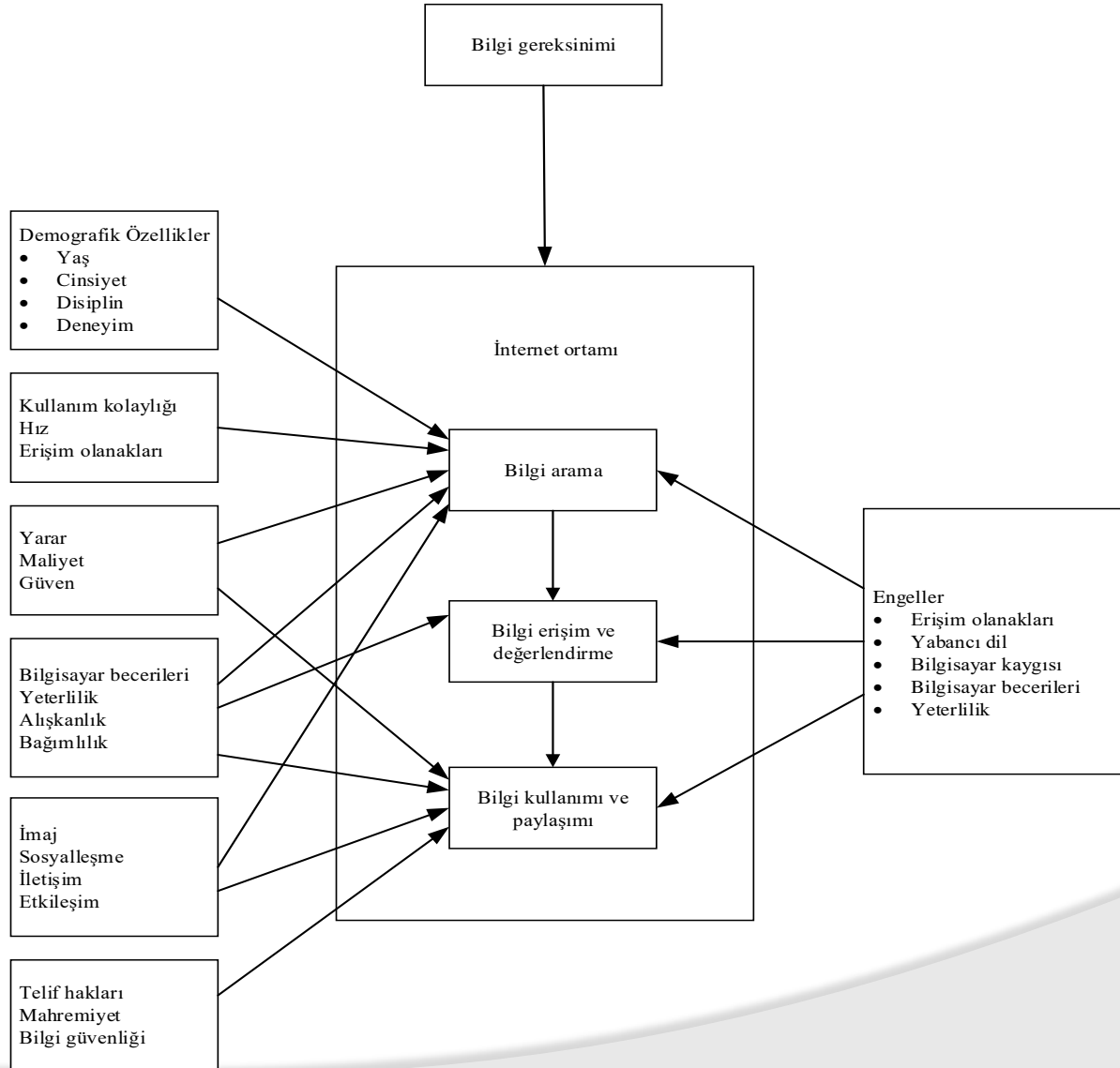
- ⦿ Bilginin güvenilirliği başka Web sayfalarından kontrol ediliyor (%76)
- ⦿ Kaynak seçiminde kullanıcı yorumları ve özellikle arkadaş önerileri etkili
- ⦿ Sosyal ağlar eğitim için önemli bir ortam
- ⦿ İnternet'te kişisel verilerini paylaşmayı sakıncalı bulanlar %55

Internet ve Kütüphane algısı

- ⦿ **Internet** = bilgiye erişim
- ⦿ **Kütüphane** = ders çalışma

- ⦿ Üniversite kütüphanesinden temel beklenti;
 - Kaynak
 - Ders çalışma ortamı

Bilgi Davranışı Model Önerisi

Üniversite öğrencileri

(Yalçın, 2017)

- ⦿ Internet' en çok Facebook vb. sosyal ağları kullanma, günlük konularda bilgi arama, serbest zamanları değerlendirme, ödev ve araştırma ile iletişim amacıyla kullanılıyor
- ⦿ Youtube vb. video paylaşım siteleri, Facebook vb. sosyal ağlar ile Instagram vb. resim paylaşım siteleri gibi multimedya ve etkileşimli içerik ortamları tercih ediliyor

Çocuklar

(Çağiltay, İslim, Kaşıkçı, Kurşun ve Karakuş Yılmaz, 2017)

- Yaş arttıkça sosyal ağ kullanımı da artıyor.
- En çok kullanılan sosyal ağ Facebook
- 13 yaşından küçük olmasına rağmen sosyal ağ hesabına sahip olma oranı yarıya yakın
- Çoğunluk cep telefonu numarası, ev adresi, aile üyelerinin isimleri gibi kişisel bilgileri üye oldukları sosyal ağlarda serbest biçimde paylaşıyor.

Hemşirelik öğrencileri

(Bilgiç, Özcanan ve Altay, 2017)

- Mobil telefonlar bilgiye erişmek için aktif olarak kullanılıyor.
- Büyük çoğunluk (%95) telefondan Internet erişimi ile istediği bilgiye hızlıca ulaştığını, üstelik eriştikleri videolar ile daha kolay öğrendiklerini vurgulamıştır.
- Telefonlara bilgi alma, sosyalleşme/eğlence, özgürlük gibi olumlu anlamların yanı sıra bağımlılık, bütünleşme gibi olumsuz anlamlar da yükleniyor.
- Çoğunluk kendisini telefon bağımlısı olarak görüyor.
- Öğrencilere teknoloji kullanımı konusunda bilinç kazandırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Ortaokul öğrencileri

(Süer, Sezgin ve Behçet, 2017)

- İnternet en çok bilgi kaynağı olarak, en az ise iletişim ve ulaşım aracı olarak algılanıyor.
- Öğrencilerin yarıya yakını (%48,9) İnternet'e olumlu, yaklaşık üçte birlik kesim (%29,7) hem olumlu hem olumsuz, beşte birlik kesim de (%21,4) olumsuz anlam yüklemektedir.

Lise öğrencileri

(Okur ve Demirdöven, 2017)

Keşfederek öğrenmenin daha eğlenceli olduğu ve yaratıcılığı geliştirdiği temaları aracılığıyla;

- Öğrencilerin çoğunluğunun bilgiye eğlenceli metinler aracılığıyla erişmeyi tercih ettikleri ortaya çıkmıştır.

Ortaokul öğrencileri üzerine

(Çelen ve Seferoğlu, 2017)

- Tüm öğrenciler Google arama motorunu tercih etmiştir.
- İnternet geniş ve kapsamlı bilgiye kolay ulaşım ortamı olarak görölmektedir.
- Bilgilerin güvenilirliği konusunda kuşku ve tereddütler yaşanmakta, bilgi seçimi konusunda sıkıntı çekilmektedir.
- Bilgi aramaya amaçsız bir şekilde başlayıp yüzeysel taramalar yapan öğrenciler rastgele ulaştıkları bilgileri herhangi bir incelemeden geçirmeden kopyala-yapıştır yaparak kullanmaktadır.

Gençler

(Baran ve Erdem, 2017)

- ⦿ Gençlerin demografik özellikler, kişisel bilgi, iletişim ve ödeme bilgileri paylaşımı gibi konularda tedbirli davrandıkları saptanmıştır.
- ⦿ Gençlerin bilgi teknolojisi kullanım becerilerinin gelişmesiyle e-güvenlik yaklaşımları da olumlu yönde etkilenmektedir.

BBY öğrencileri

(Çakmak ve Baysen, 2017)

- ⦿ Kavram yanılgılarının öğrencilerin bilgi arama süreçleri üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.
 - “Bilgi toplama” aşamasına yönelik kavram yanılgıları, aramanın verimliliğini ve konuya uygun bilgiye ulaşmaya engel olmuştur.
 - “İntihal”e ilişkin kavram yanılgıları, kaynağa atıf vermeden kullanıma ve doğal olarak bilmeden “akademik suç”a götürmüştür.
- ⦿ Ulusal literatürde çok az işlenen bir konu olarak bilgi arama süreçlerinde kavram yanılgısına yönelik araştırmaların önemi anlaşılmaktadır.

Üniversite öğrencileri

(İra ve Geçer, 2017)

- Öğrencilerin neredeyse tamamı arama motoru olarak Google'ı tercih ediyor
- Bulgular, öğrencilerin bilgi arama stratejilerinin epistemolojik inançları ile ilişkili olduğunu göstermiştir.
 - Tek bir doğrunun varlığına inanan öğrenciler bilgi ararken resmi ve uzman sitelere yöneliyor
 - Öğrenmenin öğrenci çabasına bağlı olduğunu inanan öğrenciler ileri düzey bilgi arama ve yorumlama stratejilerini yoğun kullanırken; öğrenmenin yeteneğe bağlı olduğu ve tek bir doğrunun varlığına inanan öğrenciler ise basit ve yüzeysel tarama ve yorumlama stratejileri kullanmaktadır.
 - Öğrenmenin çabaya bağlı olduğuna inananlar “farklı kaynakları sorgulama”, “içeriğin amaca uygunluğu” ve “bilgiyi organize etme stratejileri”ni daha yoğun kullanmaktadır.
 - Öğrenmenin yeteneğe bağlı olduğunu düşünenler ise “teknik özelliklerle”, “görsellik faktörü” ve “tek kaynak kullanımı”na ilişkin stratejileri kullanmaya yatkındır.
- Sonuçlar, kişisel inançların bilgi davranışları üzerindeki etkisini göstermesi bakımından önemlidir.

Ortaokul öğrencileri

(Gökçearslan ve Seferoğlu, 2016)

- Öğrencilerin evlerine bilgisayar alma nedenleri arasında ilk sırada “derslere yardımcı olma” gerekçesi var.
 - Ardından ise “ihtiyaç duyulduğu an bilgiye ulaşma” ve “oyun oynama” gerekçeleri gelmektedir.
 - Öğrenciler için bilgisayarın bir eğitime yardım ve bilgiye erişim aracı olarak görüldüğü anlaşılmıştır.

Ortaokul öğrencileri

(Çetin ve Akkoyunlu, 2016)

Öğrencilere bir araştırma ödevi verilmiş ve hazırlanan raporlar incelenmiştir.

- Öğrenciler bilimsel iletişim becerileri yönünden yetersiz bulunmaktadır.
 - Konu bütünlüğünün sağlanması, sentez ve yorumlama açısından
- Kopyala-yapıştır yaptıkları ve farklı kaynaklardan yeterince yararlanmadıkları anlaşılmıştır.
- Kaynak gösterme kuralları açısından eksiklikler saptanmıştır.
- Öğrencilerin araştırma yaparken yararlandıkları Web kaynakları genel olarak güncellik, güvenilirlik ve amaca uygunluk gibi ölçütler açısından yetersiz bulunmuştur.
- Öğrencilerin bilgiye erişim, değerlendirme, düzenleme ve iletme yönünden beceri kazandırılması gereği vurgulanmaktadır.

Ortaöğretim öğrencileri

(Sabır, 2014)

- Mobil cihaz kullanım oranı %95,9 gibi yüksek bir oranda

Üniversite öğrencileri

(Geçer ve İra, 2015)

- ⦿ Mühendislik öğrencilerinin
 - resmi ve uzman siteleri daha sık kullandıkları,
 - bilgiyi arama ve yorumlamada amaca uygun davranışlarda buldukları,
 - Web sitelerinde teknik ve görsel özelliklere daha çok dikkat ettikleri anlaşılmıştır.
- ⦿ 1. sınıf öğrencileri farklı kaynakları tarama yöntemini 4. sınıflara göre daha sık kullanmaktadır.
- ⦿ 4. sınıf öğrencileri ise 1. sınıf öğrencilerine göre resmi ve uzman sitelere daha çok güvenmektedir.
- ⦿ Bulgular, demografik özelliklerin bilgi davranışları üzerindeki etkisine örnek olarak gösterilebilir.

BBY öğrencileri

(İlhan, 2014)

- Öğrencilerin bilgi arama davranışları Kuhlthau modeliyle genel olarak örtüşüyor.
- Ödev yaparken en çok “Google” tercih ediliyor.
- Kütüphane kullanım becerisi açısından yetersizler
 - Bu konuda öğretim üyesi ve arkadaşlardan yardım isteniyor
- Daha önce bir araştırma ödevi yapmadıkları için zorlandıkları gözlemlenmiştir.
 - En çok zorlanılan kısımlar “başlamak”, “konu bulmak”, “konu sınırlandırmak” ve “zaman yönetimi”

Üniversite öğrencileri

(Özata, Kılıçer ve Ağlargöz, 2014)

- “Müptelalar”, “müdavimler”, “muhabereciler” ve “mesafeliler” olmak üzere dört grup sosyal ağ kullanıcısı tipi saptanmıştır.
- Müptelalar, sosyal ağları en yoğun kullanan gruptur.
- İkinci sırada ise sosyal ağlarda oyun oynamayı tercih etmeyen müdavimler gelmektedir.
- Muhabereciler, sosyal ağlarda sınırlı kapsamda bir şeylere bakmayı tercih eden gruptur.
- Mesafeliler ise, sosyal ağları en seyrek kullanan, sosyal ağlarda en az zaman geçiren ve sadece bilgi edinme amaçlı kullanan gruptur.
- Bu dört grup kullanıcı türü için de bilgi edinme ve haberleşmenin önemli bir motivasyon olduğu anlaşılmıştır.
- Bu bağlamda, bilgi edinmede sosyal ağların ihmal edilmemesi gereken platformlar olduğu söylenebilir.

Mühendislik lisans ve yüksek lisans öğrencileri

(Sabır, 2014, s. 40)

- Büyük oranda (%89,7) ödev ve araştırmalar için Google ve diğer arama motorları kullanılıyor

Çocuklar

(Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, Kurşun ve Ogan, 2014)

- İnternet günlük hayatının önemli bir parçası
- Hem çocuklar hem de ebeveynler açısından Türkiye'deki İnternet kullanımı Avrupa ortalamasının gerisinde
- İnternet en fazla eğitimsel kaynak, oyun ve sohbet için kullanılıyor.
- Çocukların %25'inde aşırı İnternet kullanımı alışkanlığı mevcut
- Çocukların büyük bir kısmının İnternet kullanım becerisi yetersiz
 - Bu durumun çocukları birçok çevrimiçi risklere açık hale getirdiği vurgulanmaktadır.
 - Ebeveynlerin İnternet kullanım oranının düşük ve çocuklarını İnternet risklerinden koruyacak yeterli bilgileri yok
- Bulgular, İnternet'in olumlu yanlarının yanı sıra olumsuz yanlarına da dikkat çekmesi açısından önem taşımaktadır.

Gençler

(Yalçın, 2014)

- Telif hakları konusundaki farkındalık yüksek olmakla birlikte sosyal medyada telif hakları konusunda esnek olmayı yeğledikleri anlaşılmaktadır.
- Etkili bilgi hizmetleri için şeffaf koşullar dahilinde kişisel verilerin paylaşımına ılımlı bakmaktadırlar.

İlkokul öğrencileri

(Karatay Ateş, 2013)

- ⦿ Çocukların %44'ü bilgi ararken ilk önce kitaplara, %37'si Internet'e başvurmaktadır.
- ⦿ Çocuklara göre Internet'te bilgi aramanın en kolay yanı "bilgiye hızlı ulaşmak" iken en güç yanı ise "anlaşılır bilgiye ulaşmak"tır.

Çocuklar

(Eşgi,2013)

- ⦿ Gençlerin büyük bir kısmı kendilerini standart Internet kullanıcısı olarak görmekte; ebeveynleri ise çocuklarını problemlı Internet kullanıcısı bireyler olarak görmektedir.
- ⦿ Z kuşağı için olağan bir davranış aileleri için Internet bağımlılığı anlamına gelebilmektedir.
- ⦿ Bu durum, kuşak farklılıklarına bağlanmaktadır.

Değerlendirme ve Sonuç

- ⦿ Konuyla ilgili araştırmalar yetersiz
 - Kapsamlı ve ulusal çaplı araştırma ihtiyacı
- ⦿ Çalışmada literatürle uyumlu ve uyumsuz bulgular var.
 - Coğrafi, kültürel, ekonomik vb. pek çok faktör etkili
- ⦿ Literatür dağınıklığı büyük bir sorun
 - Disiplinlerarası çalışmalar incelenmeli

Değerlendirme ve Sonuç

- ⦿ Z kuşağı bilgiye hızlı, kolay, uygun maliyetle ve engelsiz erişim istiyor.
- ⦿ İnternet'e ilişkin algı genelde olumlu
- ⦿ Google tercihi değişmiyor.
- ⦿ İnternet, telefon, teknoloji ve sosyal medya bağımlılığı ve kullanım riskleri mevcut
 - Ailelerin ve çocukların bilinçlendirilmeleri gerekiyor.

Öneriler

- ⦿ İnternet erişim olanakları geliştirilmeli
- ⦿ Z kuşağı ve ailesine bilgi okuryazarlığı becerileri kazandırılmalı
- ⦿ Eğitimde teknolojiden yararlanılmalı
- ⦿ Ulusal bilgi politikası ve Z kuşağına özel düzenlemeler
- ⦿ Z kuşağı özelliklerine göre koleksiyon geliştirme, hizmet tasarımı, sunumu ve tanıtımı
- ⦿ Kapsamlı profil için daha çok araştırma

Öneriler II

- ⦿ Dijitalleştirmeye, açık erişime ağırlık verilmeli
- ⦿ Kaynak ve hizmetlere ağlar üzerinden 7/24 erişim
- ⦿ Hizmet sunumunda kişisel verilerin gizliliği konusunda tedbirler ve güvence
- ⦿ Rahat bir ortamda yeterli teknolojik olanaklar sunulmalı
- ⦿ Kültürel etkinlik, dinlenme, oyun ve eğlence alanları
- ⦿ Bazı kurallar yumuşatılabilir
- ⦿ Kütüphanede sesli çalışma alanları oluşturulabilir.

Öneriler III

- Geleneksel becerilere sahip ve aynı zamanda Z kuşağını iyi tanıyan, BT araçlarını etkili kullanabilen bilgi yöneticileri
- BBY Bölümlerinde
 - Kullanıcılar üzerine dersler
 - Araştırma yöntemleri dersi ve detaylı araştırma ödevleri
- BBY bölümleri, eğitimciler ve kütüphaneciler işbirliğinde Z kuşağına yönelik bilgi okuryazarlığı programları geliştirilmeli